Osmangazi Belediyesi
Kültür Sanat
OSMANGAZİ BELEDİYESİ'NİN ÜCRETSİZ YAYINIDIR.
SAYI : 11 | KASIM 2026

OSMANGAZİ'NİN GİZLİ KALMIŞ KÜLTÜR VARLIKLARI

Lâmiî Çelebi

"Budur var ise cennet dir görenler
Ki çıkmağ istemez ana girenler

(1472-1532)

OSMANGAZİ BELEDİYESİ
ERKAN AYDIN
OSMANGAZİ BELEDİYE BAŞKANI

OSMANGAZİ BELEDİYESİ

700 Yıldır Buradayız

Bursa'nın 1326 yılında fethiyle başlayan yedi asırlık serüveni, Osmanlı'nın kuruluşundan Cumhuriyet'in aydınlanmacı değerlerine uzanan, bu topraklarda şekillenen ortak bir hafızanın öyküsüdür. Bu şehir, çınar ağaçlarından külliyelerine, sokaklarından meydanlarına kadar, yüzyıllar içinde oluşmuş bir yaşam anlayışını ve şehir kültürünü bugüne taşır. Bu tarihsel birikim, zaman içinde dönüşerek Bursa'nın kimliğini belirleyen güçlü bir zemine dönüşmüştür.

Bugün bize düşen sorumluluk; yüzyıllar boyunca oluşan bu birikimi, 21. yüzyılın bilimi, sanatı ve evrensel değerleriyle birlikte düşünerek geleceğe taşımaktır. Elinizdeki bu yayın çalışmasını da bu anlayışla hazırladık. Bursa'nın kültürel hafızasında iz bırakmış değerleri, tarihi mekanları ve bu kente ruh veren isimleri yeniden gün yüzüne çıkarmak istedik.

Amacımız, geçmişten devraldığımız mirası yaşayan, üreten ve paylaşan bir kültürel zemine dönüştürmektir. Bu doğrultuda her sayımızda, şehrimizin edebi birikiminden tarihsel dokusuna, sanatsal değerlerinden yayıncılık mirasına uzanan geniş bir alanı, özenli ve nitelikli bir yaklaşımla sizlerle buluşturmayı sürdüreceğiz.

Osmangazi Belediyesi olarak, Bursa'nın fethinin 700. yılı kapsamında yürüttüğümüz çalışmalarla, kentimizin köklü geçmişini bugünün diliyle yeniden yorumlamayı önemsiyoruz. Bu sayının, kültür ve edebiyat dünyamıza değerli bir katkı sunmasını diliyor; emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Erkan AYDIN
Osmangazi Belediye Başkanı

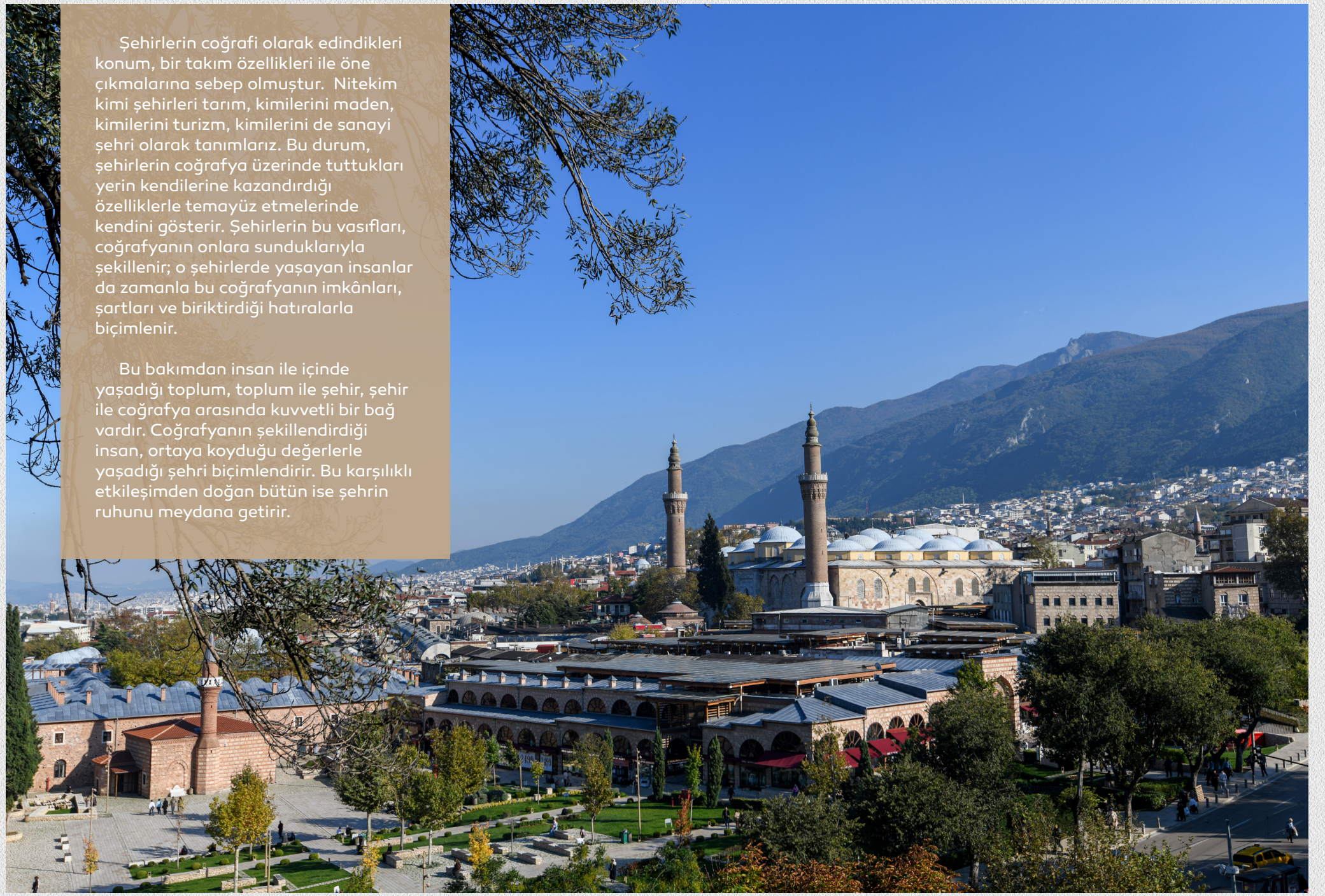
OSMANGAZİ BELEDİYESİ
ERKAN AYDIN
OSMANGAZİ BELEDİYE BAŞKANI

İLETİŞİM
Santral Garaj Mah Ulubatlı Hasan Blv.
No:10 16140 Osmangazi BURSA
444 16 01 | info@osmangazi.bel.tr

Bu dergide yer alan yazı ve görsellerin tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Şehirlerin coğrafi olarak edindikleri konum, bir takım özellikleri ile öne çıkmalarına sebep olmuştur. Nitekim kimi şehirleri tarım, kimilerini maden, kimilerini turizm, kimilerini de sanayi şehri olarak tanımlarız. Bu durum, şehirlerin coğrafya üzerinde tuttukları yerin kendilerine kazandırdığı özelliklerle temayüz etmelerinde kendini gösterir. Şehirlerin bu vasıfları, coğrafyanın onlara sunduklarıyla şekillenir; o şehirlerde yaşayan insanlar da zamanla bu coğrafyanın imkânları, şartları ve biriktirdiği hatıralarla biçimlenir.

Bu bakımdan insan ile içinde yaşadığı toplum, toplum ile şehir, şehir ile coğrafya arasında kuvvetli bir bağ vardır. Coğrafyanın şekillendirdiği insan, ortaya koyduğu değerlerle yaşadığı şehri biçimlendirir. Bu karşılıklı etkileşimden doğan bütün ise şehrin ruhunu meydana getirir.

Bursa, bu yönüyle müstesna bir yere sahiptir:

Zira tabiatın sundukları, bir nakkaşın titizliğiyle işlenmiş; şehir, zaman içinde tarih, medeniyet ve hatıraların iç içe geçtiği bir görünüme kavuşmuştur.

Bursa, her köşesinde tarihe tanıklığını muhafaza ederken geçmişi, bugünü ve geleceği aynı hafızada buluşturur.

Ne var ki şehirlerin ruhu yalnızca taşlarında, sokaklarında ve tarihî yapılarında saklı değildir. O ruh, yetiştirdiği insanların düşüncelerinde, kaleme aldıkları eserlerde ve geride bıraktıkları izlerde de yaşamaya devam eder. Bursa'nın hafızasında böyle izler bırakan isimlerden biri de XVI. yüzyılın önemli şair ve yazarlarından Lâmiî Çelebi'dir.

Lâmiî Çelebi 1472 yılında Bursa'da doğmuştur. Kaynaklarda künyesi Mahmud bin Osman bin Nakkâş Alî bin İlyâs olarak geçmektedir. Babası Bayezid'in hazine defterdarı Osman Çelebi, dedesi ise Nakkaş Ali'dir. Nakkaş Ali Ankara Savaşı'ndan sonra Timur tarafından Semerkant'a götürülmüştür.

Bu yolculuk ona sanatının inceliklerini öğrenerek ilerleme imkânı verir. Orada çeşitli eserleri inceleme fırsatı bulmuş ve sonrasında Bursa'ya dönmüştür.

Bursa'da yaptığı çalışmalarla ise tanınır hale gelmiştir. Bundan olacak olmalı ki mimar İvaz Paşa, Çelebi Mehmed adına Bursa'da yaptığı Yeşil Camii ve Yeşil Türbe'nin kalem işleriyle çinilerini, taş ve ahşap satıhlar üzerindeki nakışlarını ona yaptırmıştır.

Bursa

Lâmiî Çelebi

Lâmiî Çelebi, dedesi olan Nakkaş Ali'den de anlaşılacağı üzere ilmi ve içtimai yönden yüksek seviyeli bir aileye mensuptur. Bu durum onun devrinin gerekli ilim ve fenlerini tahsil etmiş bir âlim olarak yetişmesinin de önünü açmıştır. Muradiye Medresesi müderrislerinden Molla Ehaveyn ve Çelebi Hasanzâde'den dersler aldığı bilinmektedir. Daha sonra ise Nakşî şeyhi olan Emîr Ahmed Buhârî'ye intisap ederek tasavvufî düşünceyle yakın ilişki kurmuştur. Bu yönelim şahsiyetinin şekillenmesinde büyük önem arz etmektedir.

Lâmiî Çelebi'nin yaşadığı dönem devletin kudret ve ihtişam bakımından zirvede olduğu dönemler olarak değerlendirilebilir. Lami Çelebi, Fatih Sultan Mehmet döneminde dünyaya gelmiş, Sultan II. Bayezid dönemini tecrübe etmiş, Yavuz Sultan Selim devrinde önemli eserlerini vermiş ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde ömrünün son devrini yaşamıştır. Nitekim içine doğduğu bu iklimde Fatih Sultan "Avni", II. Bayezid "Adlî", Yavuz Sultan Selim "Selîmî" ve Kanuni ise "Muhibbî" mahlasıyla şiirler yazmakta idiler. Sultanları şair olan bir milletin meydana getirdiği bu medeniyet ikliminde ömür süren Lamii Çelebi, hem medeniyetin bu birikiminden istifade etmiş hem de bu medeniyet ırmağına önemli katkılarda bulunmuştur.

Lâmiî Çelebi'nin yaşadığı döneme bakıldığında Zâtî, Necâtî Bey, Hayâlî Bey, Cemâlî ve Ahmed Paşa gibi tanınmış şairlerle çağdaş olduğu görülmektedir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nde siyasi ve kültürel alanlarda yaşanan gelişmelerin edebiyat sahasında da karşılık bulduğunu göstermektedir.

Lâmiî Çelebi'nin edebî kişiliğinin şekillenmesinde aldığı eğitimin ve benimsediği Nakşibendîlik anlayışının şüphesiz etkisi vardır. Fakat bununla birlikte asıl kuşatıcı etki, yaşadığı dönemin ruhunda kendini göstermektedir.

Lâmiî Çelebi, edebiyat sahasında oldukça velûd bir müellif olarak öne çıkmaktadır. Divan edebiyatına kazandırdığı eserlerin yanı sıra Arapça ve Farsçaya olan hâkimiyeti sayesinde pek çok eseri Türkçeye tercüme etmiştir. Bu çeviriler aracılığıyla kendi döneminde farklı edebiyat geleneklerine ait eserlerin tanınmasına ve bunlardan istifade edilmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle Molla Abdurrahman-ı Câmî'nin eserlerinden yaptığı tercümelerle tanınan Lâmiî Çelebi, klasik Türk edebiyatında tercüme faaliyetleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca yaptığı bu çeviriler sebebiyle Câmî-yi Rûm olarak anılmıştır.

Lâmiî Çelebi'nin bir diğer hususiyeti ise Bursa'ya yazdığı Şehrengîz-i Bursa'dır. Edebiyatımızda bir şehrin güzellerinin ve güzelliklerinin mesnevi nazım şekliyle anlatıldığı bu eserlere şehrengiz denilmektedir.

Şehrengizlerde bir yerin güzelleri, belirli kişiler ya da sanat erbabı ve meslekleri tasvir edilirken Lâmiî Çelebi, eserinde Bursa'nın doğal güzelliklerini, dağlarını, sokaklarını ve camilerini konu edinerek şehrengiz türüne farklı bir boyut kazandırmıştır.

Lâmiî, Kanuni Sultan Süleyman'ın Bursa'yı ziyaret edeceği haberini alması üzerine padişaha hediye sunmak amacıyla Şehrengîz-i Bursa'yı kaleme almıştır. Ancak Kanuni Sultan Süleyman'ın Bursa'yı ziyaret edip etmediği ve şairin eserini padişaha takdim edip etmediği konusunda kaynaklarda kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

Şehrengîz-i Bursa, klasik eserlerin geleneksel tertibine uygun olarak bir münacatla başlamakta ve Hz. Peygamber'e yazılan bir naatla devam etmektedir. Ardından sebeb-i telif bölümü gelmektedir. Bu bölümden sonra, diğer şehrengizlerde görülmeyen bir biçimde, Kanuni Sultan Süleyman'a ve dönemin sadrazamı İbrahim Paşa'ya övgüler yer almaktadır.

Eserde ayrıca diğer Osmanlı sultanları tanıtılmakta; camiler ve medreselerden söz edilerek bu yapıların inşasında emeği geçen kişilerin faziletleri dile getirilmektedir.

Şairin padişahı övdükten sonra ismini övgüyle zikrettiği kısım şöyledir:

Diyem kimdir sana ol Şah-ı devran
Yidi iklime han Sultan Süleyman

Kader dün gün murâdun eyler inşâ
Nizâmü'l-mülk İbrâhim Paşa

Şair, bu beytinde ise İbrahim Paşa'nın devlet idaresindeki kudretini ve nüfuzunu ifade etmiştir.

Şiirin devamında Bursa'nın dağları, medreseleri, camileri ve sokakları tasvir edilir. Şehrin doğal ve mimari güzellikleri arasında yapılan bu yolculuk, Lâmiî'nin şehrengizini diğer örneklerinden ayıran özelliklerden biridir.

Muhassal kangı yaylağın idem yâd
Ki her bir sahnıdur bir cennet-âbâd

Şair, Bursa'nın eşsiz yaylalarının güzellikleri karşısında hangisini anacağını bilemez ve her birini cennete benzetir. Bursa'nın Lâmiî'nin dilinden anlatıldığı dizelerde, Ulu Cami de aşağıdaki beyitle kendine yer bulur:

Budur var ise cennet dir görenler
Ki çıkmağ istemez ana girenler

Lâmiî Çelebi geride bıraktığı otuzu aşkın eser ile hem klasik edebiyatımız hem de Bursa'nın edebiyat sahasındaki terennümü bakımından müstesna bir yere sahiptir. Yaptığı tercümeler ile yaşadığı dönemde henüz bilinmeyen eser ve türleri edebiyatımıza kazandırmıştır.

Hüma Hatun ile evliliğinden üç oğlu ve bir kızı olmuş; oğullarından Mehmed Çelebi de "Lem'î" mahlasıyla şiirler yazmıştır. 1532 yılında vefat eden Lâmiî Çelebi'nin mezarı, dedesi Nakkaş Ali tarafından yaptırılan Nakkaş Ali Mescidi'nin haziresinde bulunmaktadır.

Nakkaş Ali Mescidi ve Haziresi, Bursa

Nakkaş Ali Mescidi ve Haziresi, Bursa

Nakkaş Ali tarafından Hisar bölgesinde yaptırılan mescid ve haziresi. Bursa'nın tarihî ve kültürel mirasının önemli değerleri arasında yer almaktadır.

Hazirede; Nakkaş Ali Efendi, Defterdar Osman Çelebi, Lâmiî Çelebi ve aile bireylerine ait mezarlar bulunmaktadır.

Lâmiî Çelebi tarafından
1528 yılında Bursa'nın Çekirge
semtinde yaptırılan cami.

Lâmiî Çelebi'den Gazeller

Hırkası erbâb-ı aşkın hil'at-i dîbâ yeter
Kûşe-i meyhâne dün gün cennetü'l-me'vâ yeter

Lâle-veş çâk-i girîbân eyleyüb yeğ tutmağa
Câme-i dünyâdan ey dil dâmen-i sahrâ yeter

Âşıkun bir bûseyle hâtırın hoş tut begüm
Ârife bâğ-ı cihândan bir gül-i zîbâ yeter

Zâhidâ yağmâ-yı akl u dîn ü îmân itmeğe
Tapduğum Tanrı hakkıçün ol büt-i ra'nâ yeter

Lâmi'î n'eyler gülistân seyrin ey pîr-i mugân
Devletünde bâde gül ney bülbül-i şeydâ yeter

Bî-devlet ü bî-gam nice yoldaşlaruz biz
Geh zâhid ü geh rind olur evbâşlaruz biz

Ta'n eyleyeni meşreb-i âşıklara sûfî
Müftî-i cihân olsa dahi taşlaruz biz

Dünyâ-yı denî varlığını bir çöpe saymaz
Cân nakdini harc idici kallâşlaruz biz

Devlet didiğin terk-i mey ü dilber olursa
Âlemde bugün devleti yok başlaruz biz

Resm eyler isem ârızını dilde aceb mi
Od üzre su nakşidici nakkâşlaruz biz

Sordum hat-ı sebzini lebinden didi ol cân
Şâh-ı güle reyhân budağın aşlaruz biz

Ey Lâmiî devr-i gül ü fasl-ı çemendür
Başdan yine mey sohbetine başlaruz biz

Lâmiî Çelebi Eserleri

1. Şerefü'l-İnsan
2. Şevâhidü'n-Nübüvve tercümesi
3. Nefehâtü'l-Üns tercümesi
4. Resâyil-i Tasavvuf
5. Hüsn ü Dil
6. Münâzarât-ı Bahâr u Şitâ
7. Şerh-i Dîbâce-i Gülistân
8. Münşe'ât
9. Hall-i Mu'ammâ-yı Mir Hüseyin
10. Risâle-i Arûz
11. Menâkıb-ı Üveydü'l-Karen
12. Maktel-i İmam Hüseyn
13. Salamân u Absâl
14. Şem' ü Pervâne
15. İbret-nâme
16. Resâyil-i Usûl mine'n- Nübüvve
17. Mevlidü'r-Rasûl
18. Gûy u Cevgân
19. Ferhâd-nâme
20. Vâmık u Azrâ
21. Kıssa-i Evlâd-ı Câbir
22. Lugat-ı Manzûm
23. Risâle-i Hall-i Fâl
24. Şehr-engîz-i Bursa
25. Dîvân-ı Eş'âr

KAYNAKÇA

EKİZ, Cihat, Lâmiî Çelebi Divanından Seçilen Gazellerin Şerhi, Yüksek Lisans Tezi,
Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2019.

İSEN, Mustafa – BURMAOĞLU, Hamit Bilen,
"Bursa Şehr-engizi (Lâmiî Çelebi)", Türklük Araştırmaları Dergisi, S. 3, İstanbul, 1988, s. 51-105.

KAYA, Bayram Ali, "Şehrengiz", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 38, İstanbul, 2010, s. 461-462.

KUT, Günay, "Lâmiî Çelebi", TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 27, Ankara, 2003, s. 96-97.

YURTSEVER, M. Murat, "Lâmiî Çelebi'nin Bursa 'Şehrengiz'i'nde Mekân Tasvirleri",
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Dergisi,
C. 2, S. 2, Bursa, 1987, s. 243-252.

BURSA OSMANGAZİ BELEDİYESİ 1987

OSMANGAZİ
BELEDİYESİ

444
1601

osmangazi.bel.tr

osmangazibld